

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מילוי המים לניסוך המים בשבת

(שנינו במשנה): כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח, ומניחה בלשכה.

(מ"ט ב') (ומקשה) ואמאי נייתי במקודשת.¹

(נ' א') אמר זעירי: קסבר אין שיעור למים,² וכלי שרת מקדשין שלא מדעת.³ ואי מייתי במקודשת איפסילו להו בלינה.

חזקיה אמר: כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, וגזירה שמא יאמרו לדעת נתקדשו.⁴

אמר רבי ינאי אמר רבי זירא: אפילו תימא יש שיעור למים, וכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, וגזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מילאן.^{5,6}

שיטות הראשונים

האם יש שיעור למים, ואם כלי שרת מקדשין רק מדעת: חזקיה סבר דאין שיעור למים כרבי זעירי, אך פליג עליה בקידוש שלא מדעת. ולדינא, דעת הרמב"ם דקיימא לן כחזקיה בתרווייהו.⁷ ודווקא למעלה אין שיעור למים. אבל למטה יש לו שיעור, דהיינו אם ינסך פחות משלושה לוגין, לא קיים המצוה כלל.⁸

¹ דקא סלקא דעתיה אין הכלי מקדשין קדושת הגוף ליפסל בלינה, אא"כ דעתו שיקדשנו הכלי, או אם יש בהן יותר מכשיעור, אין ראויין לכלי ואין הכלי מקדשין, דאין מקדשין אלא הראוי להם. רש"י.

² שאפילו יותר משלושה לוגין ראויין לנסך, דלא פירשה בהן תורה שיעורא. הלכך ראויין לכלי הם וכלי מיד מקדשם. רש"י.

³ וכלי מיד מקדשם, דכתיב (שמות, פ' כי תשא, לכת) "כֹּל הַנִּגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ", ואפילו אינו רוצה שיתקדשו עד מחר, הכלי מקדשין מיד, שלא מדעת. רש"י.

⁴ הא ודאי מצית למשמע מינה דאין שיעור למים. אבל קידוש שלא מדעת לא שמעינן מינה. וטעמא דמתניתין דלא מייתי במקודשת, דמאן דחזי להו למחר דשקלי להו מתוך כלי שרת, סבר לדעת שיקדשם כלי ניתנו בו מאתמול, וכיון דאין שיעור למים קדשום הכלי, וקא חזי דמנסכי להו, שמע מינה אין לינה מועלת בנסכים, ונפקא מינה חורבה. רש"י.

⁵ לכהן גדול, וקידושם בכלי. שאין מקדשים ידיים ורגלים אלא במים מקודשים. ואין להם שיעור. וכשיראו שמנסכים אותם, יאמרו אין לינה מועלת בנסכים.

⁶ נמצאו שלוש שיטות:

(א) לזעירי: אין שיעור למי הניסוך, ואין צריך דעת לקידוש של כלי שרת.

(ב) לחזקיה: אין שיעור למי הניסוך, אולם צריכים דעת לקידוש.

(ג) לרבי ינאי אמר רבי זירא: יש שיעור למי הניסוך, וצריכים דעת לקידוש.

⁷ דהכי סבירא ליה לרבי יוחנן במעילה ("ג ב'), דאין שיעור למים. וכן סבירא ליה במנחות (ז' א') דאין מקדשין אלא מדעת. 'ליקוטי הלכות'.

⁸ כן מוכח מדברי הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות יט, ד): "וכן המנסף יין או מים פחות משלושה לוגין בחוץ - פטור, בין בשאר ימות השנה בין בפקח; הואיל וחסר השעור - הרי אינו ראויין להתקבל בפנים." ליקוטי הלכות. מקורות: רמב"ם (הל' מעילה ב, ט).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ניסוך במים שהתגלו

(מ"ח ב') (המשך משנה): נשפכה, נתגלתה (החבית בשבת), היה ממלא מן הכיור (שבמקדש), שהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח.⁹

(נ' א') (ומקשה) ואמאי (מים מגולין פסולין? ליעביר במסננת!

לימא מתניתין דלא כרבי נחמיה, דתניא: מסננת יש בו משום גילוי.¹⁰ אמר רבי נחמיה: אימתי בזמן שהתחתונה (כלי תחתון) מגולה. אבל בזמן שהתחתונה מכוסה, אף על פי שהעליונה מגולה אין בה משום גילוי, מפני שארס נחש דומה לספוג צף ועומד במקומו.

אפילו תימא רבי נחמיה. אימר דאמר רבי נחמיה, להדיוט. אבל לגבוה מי אמר?! ולית ליה לרבי נחמיה "הקריבהו נא לפחתך הירצף או הישא פניך אמר ה' צבאות?"¹¹

שיטות הראשונים

מים מגולים לניסוך המים: כתב הרמב"ם "יין שנתגלה - פסול לגבי המזבח."¹²

דין גילוי במסננת: פסק הרמב"ם כתנא קמא דרבי נחמיה, וכתב, "חבית שנתגלתה... הכל אסור, ואפלו סננו במסננת."¹³

הדרן עלך לולב וערבה

⁹ ומי הכיור, אע"פ שנמשח והוקדש לכלי שרת ומקדש מימיו, אין נפסלין בלינה. שהיו משקעין אותו מבערב בבור (והבור היה מחובר למי מעיין, שאינם נפסלים בלינה). כדאמר בסדר יומא (דף ל"ז א') אף הוא עשה מוכני לכיור שהיו משקעין במוכני הכיור שלא יהו מימיו נפסלין בלינה. רש"י.

¹⁰ אם הניחו בלא שמירה כשיעור שהיית גילוי, המפורש בהכל שוחטין (חולין י' א'): כדי שיצא נחש מתחת אזן כלי וישתה ויחזור לחורו, ואסורה בשתיה. רש"י.

¹¹ מלאכי א, ח: וכי תגישון עור לזבח אין רע וכי תגישו פסח וחלה אין רע הקריבהו נא לפחתך הירצף או הישא פניך אמר ה' צבאות.

¹² מקורות: רמב"ם (הל' איסורי מזבח ו, י).

¹³ מקורות: רמב"ם (הל' רוצח יא, ד).